

„Słoneczne” zadania dla dzieci objętych terapią logopedyczną - głoska sz

Głoski **sz, ż, cz, dż** należą do tzw. głosek szumiących i są jednymi z najtrudniejszych pod względem artykulacyjnym.

Podczas wymawiania „sz” przód języka musi przybliżyć się do dziąseł za górnymi zębami i jednocześnie musi się w tym miejscu wytworzyć szczelina. Dzieci często zastępują te trudne głoski, głóskami łatwiejszymi o podobnym miejscu artykulacji, zwykle najpierw są to głoski **ś, ź, ć, dź**, a później **s, z, c, dz**. Dzieje się tak dlatego, że dziecko nie potrafi jeszcze precyzyjnie wykonać pewnych ruchów artykulacyjnych. Zwykle dziecku trudność sprawia uniesienie języka do wałka dziąsłowego, co może być związane z małą elastycznością wędzidełka podjęzykowego.

Istotne jest to, aby dziecko wymawiając głoski **sz, ż, cz, dż** nie wystawiało koniuszka języka między zęby, gdyż może się to przerodzić w wadę wymowy **seplenienie międzyzębowe**, a także aby nie kierowało wydychanego strumienia powietrza na bok - może się to przekształcić w **seplenienie boczne**.

Wywołanie głoski **sz** znacznie ułatwi wywołanie innych głosek z szeregu szumiącego.

Aby wywołać głoskę **sz** należy spełnić trzy warunki :

- język dotyka wałka dziąsłowego za górnymi zębami
- zęby są złączone ,ale nie zaciśnięte
- usta wysunięte do przodu , jak przy wymowie głoski „u

Aby pomóc dziecku w opanowaniu głosek :sz ,ż cz,dż należy jak najczęściej proponować mu zabawy i ćwiczenia mające na celu **usprawnienie motoryki narządów mowy (warg, języka)** oraz **ćwiczenia oddechowe**.

Ćwiczenia usprawniające narządy artykulacyjne:

Ćwiczenia języka:

- „**liczenie ząbków**” – dotykanie czubkiem języka górnych zębów po wewnętrznej stronie, podczas szerokiego otwierania jamy ustnej;
- „**mycie zębów**” – oblizywanie językiem górnych zębów po wewnętrznej stronie przy zamkniętych, a następnie otwartych ustach;

- „**zaczarowany język**” – przytrzymanie przez kilka sekund czubka języka na podniebieniu przy szeroko otwartych ustach;

- „**język malarzem**” – język to pędzel, którego czubkiem dzieci mają naśladować, malowanie językiem (kropek, kółek, linii, kwadratów, trójkątów);

- „**młotek**” – wbijamy gwoździe w ścianę. Spróbuj zamienić język w młotek i uderzaj dźwiałą tuż za górnymi zębami, naśladując wbijanie gwoździa.

Ćwiczenia warg:

- „**ryjek świnki**” - wysuwanie zaokrąglonych warg do przodu (zęby widoczne);

- „**całuski**” - cmokanie ustami;

- „**zmęczony konik**” - parskanie wargami;

- „**wąsy**” - wysuwanie warg jak przy wymawianiu "u", położenie na górnej wardze słomki lub ołówka i próby jak najdłuższego utrzymania;

- "**straż pożarna**" - wyraźne wymawianie samogłosek w parach: e-o oraz a-u;

- "**ryjek**" - układanie warg w kształcie ryjka, a następnie ich rozsuwanie do uśmiechu.

Wywoływanie głoski „sz”

W lustrze pokazujemy dziecku układ języka i warg. Polecamy zrobić to samo, tzn.: - unieść język za górne zęby (na wałek dziąsłowy)

- zęby złączyć

- wargi zaokrąglić i wysunąć do przodu (ułożyć w "ryjek")

- W takim układzie polecamy dziecku wymawiać podczas wydechu przedłużone "sz..."

Etap właściwej pracy logopedycznej :

1.wymowa głoski „sz” w sylabach:

- spółgłoska „sz” w nagłosie: szu szo sza szy sze w nagłosie wyrazów

- spółgłoska „sz” w śródgłosie wyrazów :

asza, aszo, asze, aszu, aszy

osza, oszo, osze, oszu, oszy

esza, eszo, esze, eszu, eszy

usza, uszo, usze, uszu, usz

ysza, yszo, ysze, yszu, yszy;

- spółgłoska „ sz” w wygłosie wyrazów : usz osz asz esz ysz isz •

-Szedł po drodze Szymek do przedszkola się uczyć i tak wciąż powtarzał:

szu – szu, szo – szo, sza – sza, szy – szy, sze – sze.

Taki mały Szymek, co uczyć się chciał.

Szymek może powtarzać różne sylaby, w których „sz” jest na początku, w środku lub na końcu sylaby, np. sza – asza – asz. Dzieciom łatwiej jest powtarzać ćwiczoną głoskę, gdy jest ona połączona ze spółgłoską, np. szfa, szcha, szka, szła, szła, szma, szna, szpa, szta. Codziennie można powtarzać inną sylabę, w różnych kombinacjach, np. sza – asz, sza – asza, szpa – aszpa.

Powtarzanie sylab można połączyć z wykonywaniem rytmicznych ruchów naprzemiennych, np. dotykać na zmianę prawą ręką do lewego, a lewą do prawego kolana, ramienia, pięty, ucha, łokciem kolana, dotykać kolejno palcem jednej ręki do palców drugiej ręki (jedno dotknięcie na jedną sylabę), klaskać na przemian w dłonie (siedząc naprzeciw mamy, kolegi). Ćwiczenia te nie tylko poprawią koordynację ruchową, ale sprawią, że dziecko chętniej będzie powtarzać sylaby, bowiem prawidłową wymowę pomogą utrwalić wielokrotne powtórzenia. Lepiej ćwiczyć krótko, a częściej – koniecznie trzeba uwzględnić możliwości dziecka i dbać o to, aby się nie zniechęciło.

2. Dziecko powtarza:

-w nagłosie wyrazów : szafa, szalik, szatnia, szabla, szachy, szeroki, szelki, szufelka, szuflada, szewc, szopa, szorty, szum, szofer, szuwały, szkoła, szyba, szyja, szynka, szydełko, szew, szept

-w śródgłosie wyrazów kasza, kaszel, maszyna, nosze, kosze, kalosze, koszyk, koszula, kieszeń, wieszak, puszek, groszek, poszewka, daszek, uszy, leniuszek, kieliszek

-w wygłosie wyrazów kosz, kapelusz, mysz, gulasz, klosz, kalosz, tusz, plusz

-sz ze spółgłoską szkoła, szkło, szklanka, szpulka, szpital, szpada, szpak, sznurek, szmata, szwalnia, szkapa, szkoda, szlak, szpilka, szpinak, szpulka, sztuka, podeszwa, myszka, biszkopt, broszka, gruszka, puszka, poduszka, mieszkanie, muszla, kasztan, podszewka, większy, lepszy, wierszyk, Warszawa, dorsz, marsz, szyszka

3. Utrwalanie głoski „sz” w parach wyrazów :

szary szalik, szerokie szelki, szkolna szatnia, blaszana puszka, obszerna szafa, kosz kasztanów, szerokie szuflady, szanuj zeszyty, obszerne szuflady, maszyna szyje, szara mysz, Tomaszek leniuszek, szkodliwy proszek, szklany klosz, pluszowy kapelusz, fałszywy grosz, blaszana puszka, kosztowny naszyjnik, szpitalne nosze, puszysty szalik, koszyk szpinaku, oszroniona szyba, bursztynowa broszka, pszenna kasza, obszerne mieszkanie, wszyta kieszeń

4. Utrwalanie głoski „sz” zdaniach:

To nasza szkoła.

Mama szyje na maszynie.

Pod szafą siedzą myszy.

W szafie są szerokie szuflady.

Dzieci muszą jeść kaszę.

Tomasz poszedł pieszo do szkoły.

Zbyszek pisze wiersze.

Szymek jest leniuszkiem.

Listonosz przyniósł depeszę.

Na poddaszu mieszkają szpaki.

Szanuj książki i zeszyty.

Przy szopie szumią kasztany.

Ptaszki zbierają okruszki.

W szkole jest szatnia.

W szufladzie są szachy.

Uwaga !

Bardzo ważne jest by nie pomijać kolejnych etapów ćwiczeń .Przechodzimy do kolejnego gdy dziecko opanowało ćwiczony materiał.